

2.4. HARİTALARDA YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİN GÖSTERİLMESİ

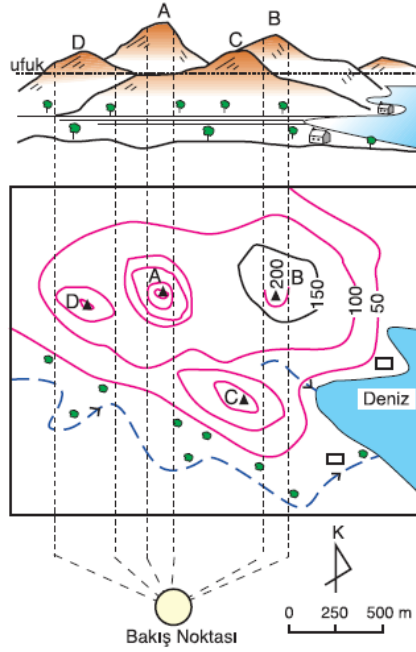
Haritalar, yeryüzünün ve onun üzerindeki olayların gösteriminde kullanılan en önemli araçlardır. Haritalarda özellikle yeryüzü şekillerinin gösterimi için eskiden daha basit yöntemler kullanılırken, günümüzde hassas araçlar kullanılarak yapılan haritalar ön plana çıkmıştır. İzohips yönteminin kullanıldığı bu haritalara, **topografya haritaları** denilmektedir.

Topografya haritaları çeşitli yöntemlerle, işlenerek yeryüzü şekilleri farklı biçimlerde gösterilmektedir.

- Eşyüksekti (İzohips) Yöntemi
- Renklendirme Yöntemi
- Gölgeleme Yöntemi
- Tarama Yöntemi
- Kabartma Yöntemi

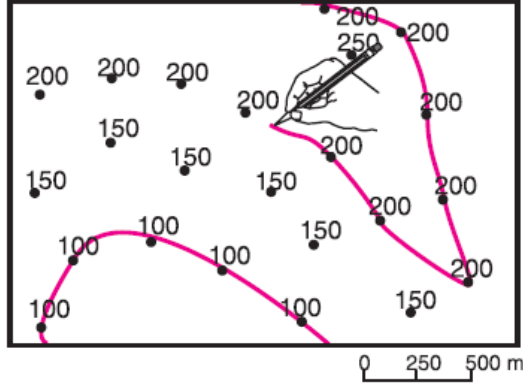
A. EŞYÜKSELTİ EĞRİLERİ YÖNTEMİ

Aynı yükseltiyeye sahip noktaların birleştirilmesi ile oluşan eğriler yardımıyla, yeryüzü şekillerinin düzlem üzerine iz düşürüldüğü bir yöntemdir. Bu yöntemde yükselti iç içe geçmiş kapalı eğrilerle gösterilir. Bu eğrilere "**izohips**" adı verilir. Aşağıda bir arazinin ufuktaki görünüşü verilmiştir. Bu arazinin ilerisinde farklı yükseltideki tepeler, önde düz bir ova ve bu ovada akan bir akarsu, sağda ise deniz görülmektedir. İzohips yöntemiyle basit bir harita çizmek için **aynı yükseltiden geçen hayali çizgiler** kullanılmıştır. İzohips eğrileri daima kuşbakışı çizilir. Kuşbakışı çizimi yorumlamak için gözlemci kendi bulunduğu yüksekliği ölçmüş, bunu da üstte **ufuk çizgisi** olarak işaretlemiştir.

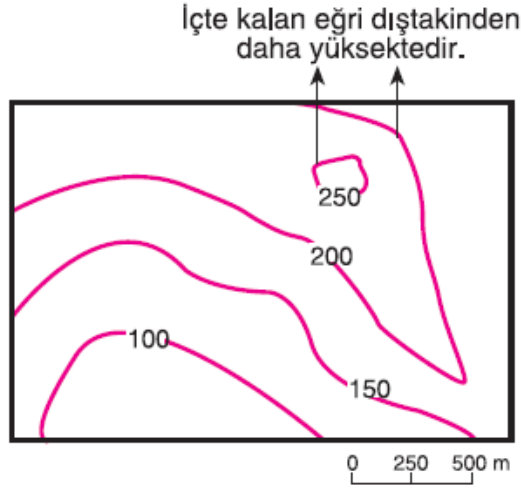


1. İzohipslerin Özellikleri

1) Aynı çizgi üzerindeki bütün noktaların yükseltisi birbirine eşittir.

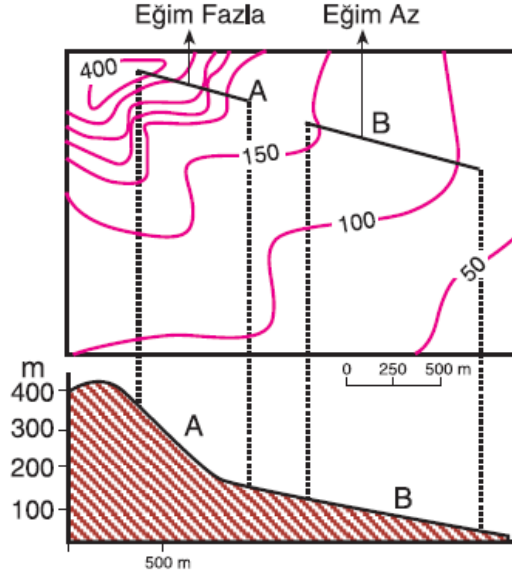


2) İzohipsler iç içe geçmiş kapalı eğrilerdir. Eğrilerden dışta yer alan, daha alçak yükseltiyi gösterir.



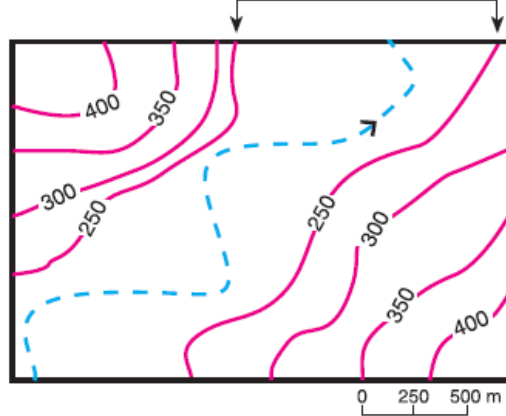
3) İki izohips arasındaki yükselti, bir haritanın her yerinde aynıdır. Büyük ölçekli haritalarda izohips aralığı dar (10-20 metre), küçük ölçekli haritalarda ise geniştir (50-100 metre). Eşyüksekti aralığı ölçeğe bağlı olarak değişim gösterir. Küçük ölçeklerde izohips aralığı küçük (10-20 m), büyük ölçeklerde ise büyüktür (50-100m).

4) İzohipsler birbirine yaklaştığında eğim artar, uzaklaştığında ise azalır. İzohipsler arası uzaklık değişkendir. Ancak yükselti farkı her yerde aynıdır.

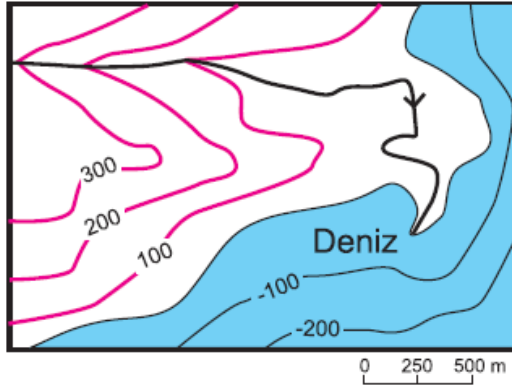


- 5) Deniz kenarında yer alan kıyı çizgisi daima 0 metreyi gösterir.
 6) Bir akarsuyun her iki tarafındaki izohips eğrileri aynı yükseltiye sahiptir.
 7) Birbirini çevrelemeyen komşu iki izohipsin yükseltisi birbirine eşittir.

*Birbirini çevrelemeyen
 eğrilerin yükseltisi
 birbirine eşittir*

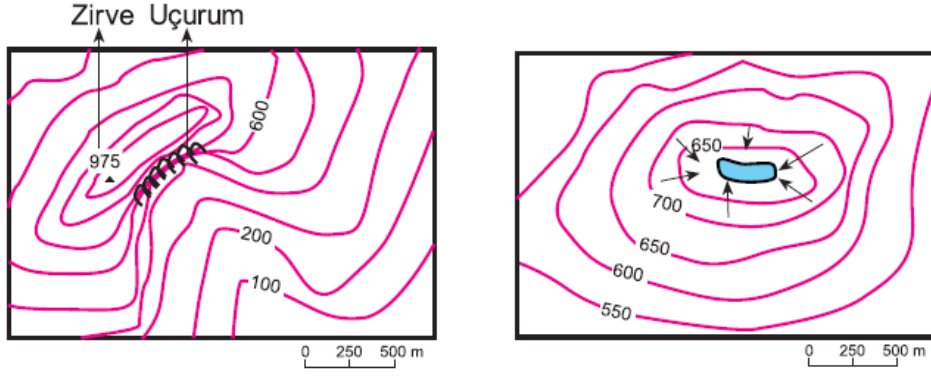


- 8) Deniz derinliğini gösteren çizgilere **izobat** adı verilir.



- 9) İzohipsler hiçbir yerde birbirleri ile kesişmezler. Ancak şelale ve uçurum gibi yer şekillerinin bulunduğu yerler özel sembollerle gösterilir.
 10) Dağların zirve yükseltisi nokta veya üçgen ile gösterilir. Daima kendisini çevreleyen izohipten daha yüksektir.
 11) İzohipslerin arasında kalan ok işaretleri çukur alanları gösterir.

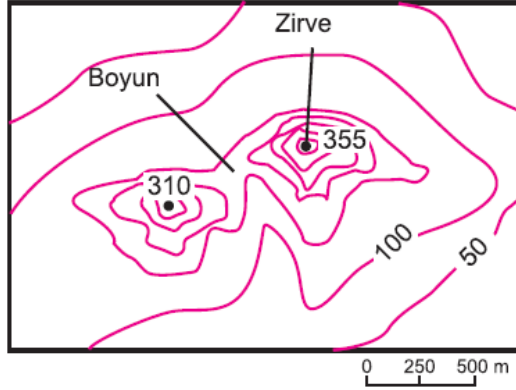
www.youtube.com/c/doguates



2. Yer Şekillerinin İzohipslerle Gösterilmesi

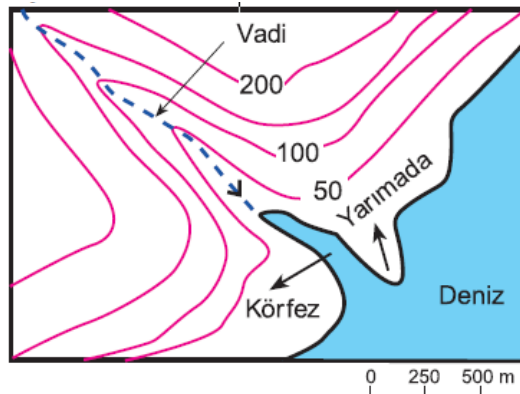
A) Zirve, Tepe ve Boyun

Tepeler kapalı eğrilerle gösterilir. Kapalı eğrilerin merkezinde **zirve** yer alır. İki tepe arasında kalan alçak alana ise **boyun** denir.



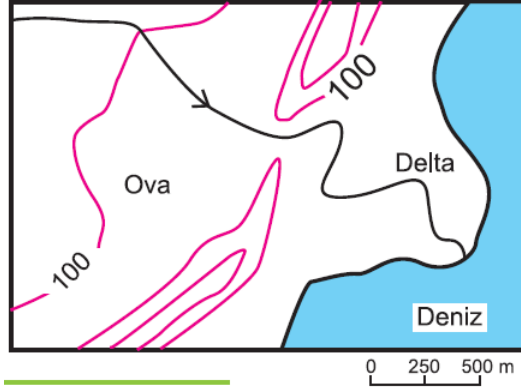
B) Vadi, Körfez ve Yarımada

Akarsu vadileri izohipsler üzerinde "V" harfi şeklinde görülürler. V'nin açık tarafı akarsuyun akış yönünü gösterir. Denizin karaya doğru sokulduğu kesime körfez, karanın denize doğru sokulduğu, üç tarafı denizle kaplı kısma da yarımada denir.



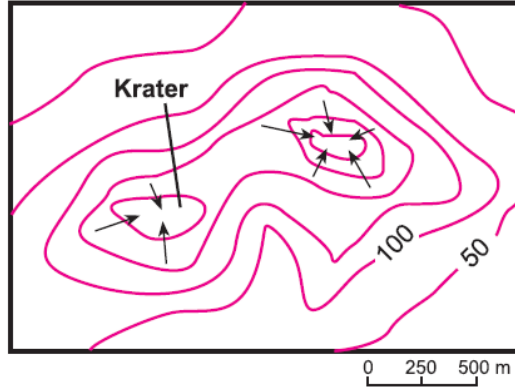
C) Ova ve Delta

Ovalar düz ve düze yakın yerler olduğundan üzerlerinden fazla izohips eğrisi geçmez. Deltalar ise kıyıda yer alan ovalardır. Deltaların üzerinde mutlaka bir akarsu bulunmaktadır. Akarsuların denize ulaştığı yerdeki üçgen şeklindeki çukuktur.



D) Kapalı Çukur

Kapalı çukurluklar harita üzerinde ok işaretleri ile gösterilirler. Bu tip çukurluklar özellikle volkanik ve karstik arazilerde görülür. Kapalı çukurları harita üzerinde gösteren ok işaretinin temas ettiği ilk izohips, son izohipsten bir eküdistans kadar alçak yükseltiyi gösterir.



B. RENKLENDİRME YÖNTEMİ

Renklendirme yöntemi ile yapılan haritalar izohips aralıklarının belirli renklerle boyanması ile elde edilir. Fiziki haritaların yapılmasında kullanılan bir yöntemdir.

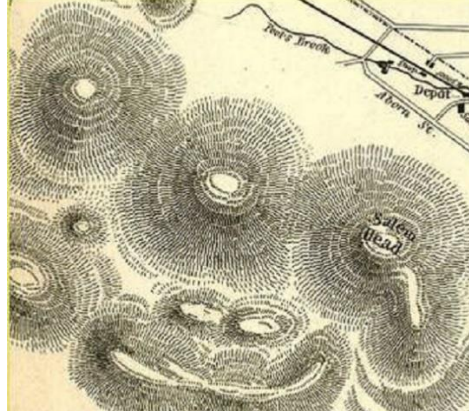


Cograyaharita.com adresinde Ramazan Saygılı tarafından hazırlanmış bir Türkiye Fiziki Haritası (Renklendirme yöntemiyle)

www.youtube.com/c/doguates

C. TARAMA YÖNTEMİ

Tarama yöntemi birbirine yakın paralel çizgiler kullanılarak, yeryüzü şekillerinin gösterilmesidir. Bu metotta çizgiler eğim yönünde gösterilir. **Eğimin fazla olduğu yerlerde çizgilerin arası sık, az olduğu yerde ise seyrek**tir.



Tarama yöntemi ile hazırlanmış bir harita.

D. GÖLGELENDİRME YÖNTEMİNDE

Gölgelendirme yönteminde topografya haritalarına bir yönden (haritanın tamamında aynı olacak şekilde ışık verildiği düşünülür. Işık alan bölümler açık, gölge kısımlar ise koyu renkle gösterilir. Çok işlevsel bir yöntem olmadığı için genellikle eğitim amaçlı atlas ve duvar haritalarında kullanılmaktadır.



Gölgelendirme yöntemi ile hazırlanmış bir harita.

E. KABARTMA YÖNTEMİ

Kabartma yönteminde yeryüzü şekilleri ölçeğe uygun olarak **alçı veya plastik bir maket** yardımıyla gösterilir. Gerçeğe en yakın ve alansal bozulmaların en az olduğu yöntemdir. Ancak taşınma sorunları nedeniyle tercih edilmezler. Kabartma haritalarında iki ölçek vardır. Bunlardan biri yatay, diğeri dikey uzunlukları gösterir.

